

KAZYS PAKŠTAS: FANTAZIJŲ PROFESORIUS AR GENIALUS GEOPOLITIKOS STRATEGAS? (1)

2015 m. lapkričio 3 – 25 d. į Centrinę Ameriką leisis „Kazio Pakšto „Dausuva“ – Belizas’15“ kultūrinė – geografinė ekspedicija, kurios tikslas išsaugoti istorinę atmintį, plėtoti diplomatinį, geopolitinį ir tarpkultūrinį ryšius, ugdyti patriotiškumą. Ši ekspedicija primins Lietuvai ir pasauliui, kad genialus geopolitikos strategas, kuris prieš kelis metus atšventė savo 120-ąsias gimimo metines, turi pasekėjų ir šiandien puikiai suprantančių jo idėjų reikšmę pasauliui. Ekspediciją organizuoja Lietuvos žurnalistų sąjungos Kelionių ir pramogų klubas ir Lietuvos geografo draugija.

Lietuvos idėjų istorijoje viena garbingiausių vietų priklauso geografijos profesoriui Kaziumi Pakštui (1893/06/29 – 1960/09/11) „Be fantazijos, be gyvų koncepcijų nieko žymesnio pasauly nesukurta. Kūrybinė vaizduotė ir fantazija visur buvo reikalinga. Tad verta svajoti ir apie lietuviybės nemarumą net sunkiausiuose ir tragiškiausiuose tautos bandymuose“ – taip sakė Kazys Pakštas, viena ryškiausių nepriklausomos Lietuvos ir išeivijos asmenybių – mokslininkas, pedagogas, švietėjas, publicistas ir visuomenės veikėjas. K. Pakštas garsėjo įdomiomis idėjomis, originaliais sumanymais, toli siekiančiais projektais, kurių taip stigo tuometinei Lietuvai. „Vitalizmo apaštalas“, „dinamiškiausia lietuviškos visuomenės asmenybė“, „vienas iš žymiausių tautos dvasinių vadų“, „kilnūs nenuorama“, „politikos svajotojas“, „nepripažintas pranašas“, „lietuviškoji Kasandra“, „didysis realistas“ – tokiais epitetais bendraminčiai apibūdino K. Pakštą. Jo pranašiškos idėjos įgavo tuščių, keistų fantazijų pavidalą, o jų kūrėjas – politikos vizionieriaus, fantazijų profesoriaus vardą.

K. Pakštas - profesionaliosios geografijos Lietuvoje pradininkas, dėjęs klimatologijos, ežerotyros mokslo pagrindus, plėtojęs istorinę, politinę, ekonominę ir socialinę geografiją. Jis įkūrė Lietuvos geografų draugiją, užmezgė ir palaikė ryšius su Baltijos, kitų šalių mokslininkais, propagavo žinias apie Lietuvą. Vienas svarbiausių K.Pakšto mokslinio pažinimo metodų buvo kelionės. Ne veltui jis

pripažintas vienu iš garsiausių nepriklausomybės laikotarpio keliautojų. Jo kolumbiška dvasia audringuose XX a. politinių įvykių sukriuose Lietuvai siūlė pačius netikėčiausius sprendimus, numatė tolimiausią perspektyvą, tad natūralu, kad profesorius ne vienu atveju pelnė vedlio, dvasinio vadovo, pranašo vardą. Jo toliaregiškos vizijos dėl Baltoskandijos idėjos, įkūnijo Šiaurės Šalių Taryba, o Vidurinės Europos Federacija - tapo Europos Sąjunga.

Geografija K. Pakštui buvo ne Žemės aprašymas, bet pasaulio suvokimas, ne inventoriaus sąrašas, bet istorija, ne vardų suminėjimas, bet sistema. Tai - gyvas mokslas apie gyvus, nuolat santykiaujančius Žemės paviršiaus reiškinius, svarbus jaunimo intelektualiam ugdymui, praktinių gyvenimo klausimų sprendimui. Todėl, K. Pakšto nuomone, geografija yra reprezentacinė mokslo šaka. Būdamas internacionalus, geografijos mokslas kartu yra tautiškas, toks kaip istorija, literatūra ir kalba. Jis tiria „savo Lietuvą, jos gamtą, žmonių gyvenimą, visą pasaulį pastato Lietuvos interesų perspektyvoje. Tad, ne vis tiek, kur geografijos mokytis: Lietuvoje ar svetur“, - tvirtino K. Pakštas. Geografija jam buvo ir labai svarbus auklėjimo veiksnys, kuris jaunąją kartą susieja su jos žeme, visą tautą gali nuteikti kovingai, kad įsitvirtintų savo krašte ir taptų atsparesnė.

„Mažai tautai be galo pravartu iškelti kiekvieną savo talentą, neleisti jam skursti, nykti, nežinioje dingti. Jei šią taisyklę pamiršta didžiosios tautos, tai jos netenka įtakos pasauly ir sunkiai velkasi kultūrinės procesijos uodegoje. Jei su šia taisykle prasilenkia mažosios tautos, tai jos pasirašo sau lėtos negarbingos mirties dekretą.“

Lietuvos profesionaliosios geografijos kūrėjo K. Pakšto mokslinius, pedagoginius nuopelnus įvertino ne šalies valdžia, o kaimynai. 1933 m. Švedijos geografų ir antropologų draugija jį apdovanojo garsaus Arkties tyrinėtojo Salomono Augusto Andree medaliu, kuris įteikiamas tik vieną kartą per metus. 1934 m. K. Pakštas buvo išrinktas SSRS valstybinės geografų draugijos tikroju nariu. Latvijos geografų draugija 1935 m. gruodžio 18 d. už nuopelnus regioninei geografijai ir Baltijos valstybių suartėjimui K. Pakštą išrinko savo garbės nariu. 1938 m. Latvijos prezidentas Karlis Ulmanis Lietuvos mokslininką pagerbė apdovanodamas Trijų žvaigždžių ordinu, įsteigtu Latvijos valstybės įkūrimui atminti. 1939 m. gegužės 26 d. Švedijos karalius prof. K. Pakštui skyrė Vazos riterio ordiną.

Gerimantas Statinis